

International Journal of **Kannada** Research

www.kannadajournal.com

ISSN: 2454-5813

IJKR 2024; 10(2): 08-11

© 2024 IJKR

www.kannadajournal.com

Received: 15-01-2024

Accepted: 19-02-2024

ಇಂದ್ರಾಣಿ.ಎಂ

ತೃತೀಯ ಬಿಕಾಂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ,
ಶೇಷಾದ್ರಿಪುರಂ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್
ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್,
ಶೇಷಾದ್ರಿಪುರಂ ಬೆಂಗಳೂರು,
ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾರತ

Corresponding Author:

ಇಂದ್ರಾಣಿ.ಎಂ

ತೃತೀಯ ಬಿಕಾಂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ,
ಶೇಷಾದ್ರಿಪುರಂ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್
ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್,
ಶೇಷಾದ್ರಿಪುರಂ ಬೆಂಗಳೂರು,
ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾರತ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ: ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಸ್ವೀರಿಯೊಟೈಪ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆ

ಇಂದ್ರಾಣಿ.ಎಂ

ಪೀಠಿಕೆ

ನಾಟಕ ಎಂಬ ಮಾತೂ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಹಳೆಯದು. ಗೋವಿಂದವೈದ್ಯ, ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಎಂಬ ಪದವೂ ನಾಟಕದ ವರ್ಣನೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 17ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ. ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾಲಂಕಾರಕಲಾಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯಾಣಾಂಚಿ ಬಹುನಾಂ ಗ್ರಂಥಾನಾಮಪಿ ಭಾಷಾಕೃತಾನಮುಷಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್-ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಕವಿ ನಾಟಕ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಭೀಮಕವಿ, 'ಶೃಂಗಾರಗೊಂಡು ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ನಾಟಕಕ್ಕಳವಟ್ಟು ರೀತಿಯೊಳೊಪ್ಪಿ ನಡತಂದ ಚದುರೆ' ಸೋಮಲದೇವಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶೃಂಗಾರ ರತ್ನಾಕರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿ ಕಾಮದೇವನೂ ಪೇಳ್ವಭಿನಯಿಸಿ ನಾಟಕಂಗಳನಂತುಂ ಪಡೆದಲ್ಲದೆ ಬರ್ಕುಮೆ ಎಂದು ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾದೇವಿ, ರೂಪಾದೇವಿ ಎಂಬ ರಾಣಿಯರು ಸೀತೆ-ರಾಮರಾಗಿ ಕೃತಕ ನಾಟಕವನ್ನಾಡಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಪಂಚತಂತ್ರ ಕೃತಿಕಾರ ದುರ್ಗಸಿಂಹ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೆಸರಾಂತ ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ಕಲಾವಂತನಾದ ನಟನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಸೊರಬದ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ (1208) ಹೇಳಿದೆ. ನೀಲಾಂಜನೆ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದುದರ ಬಣ್ಣನೆ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಪೊನ್ನಕವಿ ತನ್ನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯವನ್ನು ನಾಟಕಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸೂತ್ರಧಾರ ಪುಸಿದ ಪುಷ್ಪಗಳೆಂದೂ ಸರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೇಲೇರುತಿರುವ ತೆರೆಯೆಂದೂ ರಾತ್ರಿಯ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಹರಗಳು ನಾಟಕದ ನಾಲ್ಕು ಅಂಕಗಳು ಎಂದೂ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಚಿತಪುರಾಣದ ಕರ್ತೃ ರನ್ನ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಕವಿಧಿಯ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನಾಟಕವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮನೋರಂಜನೆಯು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ 10ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲಾದರೂ ಇದ್ದಿತೆಂದು ನಂಬಲು ಇವೆಲ್ಲ ಆಧಾರಗಳುಂಟು. ಭಾರತದ ಉಳಿದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಹಳಮೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಖಚಿತವಾದ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.ನಾಟಕವು ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ: ನಾಟಕ, ಒಪೆರಾ, ಮೈಮ್, ಬ್ಯಾಲೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ರಂಗಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರೇಡಿಯೋ ಅಥವಾ ದೂರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ನಾಟಕೀಯ ವಿಧಾನವು ನಾಟಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಆರಂಭಿಕ ಕೃತಿಯಾದ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನ ಪೊಯೆಟಿಕ್ಸ್ (ಛಿ. 335 :ಅ) ರಿಂದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಧಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್‌ನ ರಿಚರ್ಡ್ III ನಾಟಕದ ಒಂದು ದೃಶ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ "ನಾಟಕ" ಎಂಬ ಪದವು "ಕಾರ್ಯ" ಅಥವಾ "ಆಕ್ಟ್" ಎಂಬ ಗ್ರೀಕ್ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ (ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರೀಕ್: $\delta\rho\alpha\mu\alpha$, ಡ್ರಾಮಾ), ಇದು "ನಾನು ಮಾಡು" (ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರೀಕ್: $\delta\rho\acute{\alpha}\omega$, drāō) ನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಮುಖವಾಡಗಳು ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ದುರಂತದ ನಡುವಿನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ (ಅನೇಕ ಇತರ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಗಿ), ಪ್ಲೇ ಅಥವಾ ಆಟ (ಆಂಗ್ಲೋ-ಸ್ಯಾಕ್ಸನ್ ಪ್ಲೆಯಾನ್ ಅಥವಾ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಲುಡಸ್ ಅನ್ನು ಭಾಷಾಂತರಿಸುವುದು) ಎಂಬ ಪದವು ವಿಲಿಯಂ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್‌ನ ಸಮಯದವರೆಗೆ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣಿತ ಪದವಾಗಿತ್ತು-ಅದರ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ನಾಟಕವಾಗಿ- ನಾಟಕಕಾರನ ಬದಲು ತಯಾರಕ ಮತ್ತು

ಕಟ್ಟಡವು ರಂಗಮಂದಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಟದ ಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ ನಾಟಕವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಲು “ನಾಟಕ” ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕುಚಿತ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದು. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ “ನಾಟಕ” ಎಂಬುದು ಹಾಸ್ಯ ಅಥವಾ ದುರಂತವಲ್ಲದ ನಾಟಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ-ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಜೋಲಾ ಅವರ ಥೆರೆಸ್ ರಾಕ್ಲಿನ್ (1873) ಅಥವಾ ಚಿಕೊವ್‌ನ ಇವನೊವ್ (1887). ಚಲನಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ದೂರದರ್ಶನ ಉದ್ಯಮಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಜೊತೆಗೆ, “ನಾಟಕ” ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಈ ಸಂಕುಚಿತ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆ. “ರೇಡಿಯೋ ಡ್ರಾಮಾ” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ-ಮೂಲತಃ ನೇರ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ರವಾನಿಸಲಾಗಿದೆ. ರೇಡಿಯೋದ ನಾಟಕೀಯ ಔಟ್‌ಪುಟ್‌ನ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರದ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರವಾದ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು.ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮುಂದೆ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಟರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇದು ಸಹಕಾರಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಗತದ ಸಾಮೂಹಿಕ ರೂಪವನ್ನು ಊಹಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಟಕೀಯ ಪಠ್ಯಗಳ ರಚನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಈ ಸಹಯೋಗದ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಸ್ವಾಗತದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ.

ವಿವರಣೆ: ರಾಮಾಯಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದು ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕ ಮಗ ಮತ್ತು ಮುಂಜಾನೆಯ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖ ಮತ್ತು ರಾವಣನೆಂಬ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳ ಖಳನಾಯಕ ಮತ್ತು ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಯಾಜಾಲ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಅಳವಡಿಸಿದ ರಂಗಾಯಣದ ಕಲಾವಿದರು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಒಂದು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಜಾದೂ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ಅದು ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಜನನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ವಯಸ್ಸಿನ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕೆ.ಜಿ.ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ್ ಅವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾಟಕವು ಐದು ಗಂಟೆಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ನಾಟಕದ

ಅವಧಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ತೆಳುವಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಐದು ಗಂಟೆಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೂ, ಇದು ದೀರ್ಘ ಅಥವಾ ಶ್ರಮದಾಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಲಂಕಾಕ್ಕೆ ದೃಶ್ಯ ಉಪಚಾರದ ಮೂಲಕ ಕರೆದೊಯಿತು.

ಕುವೆಂಪು ಅವರೇ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಧನಂಜಯ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಲೆಅಲೆಯಾದ ಕೂದಲಿನೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ನಾಟಕವು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ರಾಮ ಜನಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇದು ರಾಮ ಮತ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದೊಂದಿಗೆ ರಾಮನ ಮಲತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಷಪೂರಿತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಂಥರೆಯ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಟಿಪ್ಪಣಿ. ಮೈಸೂರಿನಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಂಗಾಯಣದ ನಿರ್ದೇಶಕಿ ಭಾಗೀರಥಿ ಬಾಯಿ ಕದಂ ಅವರು ಅಂತಹ ಮೆಗಾ ಪ್ರೊಡಕ್ಷನ್‌ಗೆ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದೂ ಮಂಥರೆಯಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಟಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಅವರು ಮೊದಲು ಕಮಲಾ ದೇವಿ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅವರು ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಳೆದರು.

ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರು ನಿರ್ದೇಶಕಿ ಭಾಗೀರಥಿ ಬಾಯಿ ಕದಂ ಅವರು ‘ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಂಥರೆಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಪಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಹೊಯ್ಯಲನು ಭರತನು ನುಡಿಸುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ರಾಮನ ಪಾದುಕೆಯನ್ನು (ಪಾದರಕ್ತೆ) ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನು ಹಿಂತಿರುಗುವವರೆಗೆ ಅವನ ಪರವಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನಕಲಕುವಂತಿದೆ. ನಾಟಕದ ಗಮನಾರ್ಹ ಭಾಗವು ಹಳೆಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ನಾಟಕವು ಹೆಚ್ಚು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಗೀತವು ಬಹುಪಾಲು ನೇರಪ್ರಸಾರವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ನಿರ್ದೇಶಕ ರವಿ ಮುರೂರ್ ಅವರು ಡಿಡ್ಡೆರಿಡೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನೇಕ ವಿಲಕ್ಷಣ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಚಿಕ್ಕಿ ನೀಡಿದರು. ಮಹೇಶ್ ಕಲ್ಲತ್ತಿಯವರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಬೆಳಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ದೃಶ್ಯ ಟ್ರೀಟ್ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದವು. ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಪರಿಕರಗಳು ಮತ್ತು ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣಗಳು ಥೈಲ್ಯಾಂಡ್, ಇಂಡೋನೇಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಲಂಕಾದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿವೆ.

ದೃಶ್ಯ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ವರ್ಣರಂಜಿತವಾಗಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಂಗಾಯಣ, ಮೈಸೂರು ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಾಟಕದ ಛಾಯಾಗ್ರಹಣ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಈ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನೋಟವಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಕಥಾ ಹಂದರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾದರೆ, ಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ರಾಮಾಯಣದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಮೂರೂ ದೇಶಗಳ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯ ಸಂಗಮದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಾಮನನ್ನು ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಅತಿಮಾನುಷ ಗುಣಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಅವರನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಕಿರೀಟ ರಾಜಕುಮಾರ ಎಂದು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ದೈವತ್ವವಲ್ಲ, ರಾಮನು ವಿಧೇಯ ಪುತ್ರ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಸೀತೆ, ಭರತನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠ ಸಹೋದರ ಇತ್ಯಾದಿ ದೈವಿಕ ಗುಣಗಳು. ಇದು ದೇವರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಅಲ್ಲ ಆದರೆ ಒಬ್ಬನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜೀವನವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಡೆಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಸಬಹುದು ಎಂಬ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು.

ಇದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೃಶ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವು ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು ಬೊಂಬೆಯಾಟಗಾರ ಶ್ರವಣ್ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ಎರಡು ಅನುಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಬೊಂಬೆಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದರು, ಅದು ಕುಂಭಕರ್ಣ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಎದ್ದದ್ದು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ವಾಲಿ ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನ ಬಾಲ್ಯ. ತೋಗಲುಗೊಂಬೆಯಾಟವು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಕಲೆಗಳು ಧ್ರುವಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಾಟಕವು ಯುವಕರೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸುವ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರ ಮೆಗಾ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಅನನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಾಂತ್ರಿಕ ಮಾರೀಚನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಾಂತ್ ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಅಕ್ಷರಶಃ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಾದೂ ಮಾಡಿದರು. ಸರೋಜಾ ಹೆಗಡೆ ಮತ್ತು ಕೆ.ಆರ್.ನಂದಿನಿಯಂತಹ ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವು ಮತ್ತು ಚೆಲುವಿನಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳಿಸಿದರು. ಊರಾಚಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರ ಸುಲಭ ಲಭ್ಯತೆಗಾಗಿ ಇಡೀ ನಾಟಕವು ಡಬಲ್ ಎರಕಹೊಯ್ದವಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರು ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹುಲುಗಪ್ಪ ಕಟ್ಟಿಮನಿ ರಾವಣನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಬ್ಬರದ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಭವವು ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಯುವಕ ಅನುರಾಗ್ ಅದೇ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮದಿಂದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದರು. ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಅಥವಾ ತುಳಸಿದಾಸರ ಯಾವುದೇ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಮನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತಾನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸೀತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಾನಿಯಾಗದಂತೆ ಹೊರಬರುತ್ತಾನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ 'ಮರ್ಯಾದಾ ಪುರತೋತಮ್' (ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸದ್ಗುಣಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ) ಎಂಬ ಬಿರುದುಗೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಸಬಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಳಜಿ ಇತ್ತು. ರಾಮನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸೇರಲು ಬೆಂಕಿಗೆ ಜಿಗಿಯುವ ಮೂಲಕ, ಕುವೆಂಪು ಅತ್ಯಂತ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಬಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಅಂತಿಮ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಬರಹಗಾರ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಖಚಿತ.

ಈ ನಾಟಕವು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ 50 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಾವಿದರ ತಂಡದ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ಸಂದ ಗೌರವ. ವರ್ಗ, ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಬರೆದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಅವನು ಅಜ್ಜೇಯತಾವಾದಿ ಎಂದು ಹಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಅವನ ತರ್ಕವು ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಜೇಯತಾವಾದಿಯಾದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದದ್ದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಭಾಗಶಃವಾದರೂ ನಿಜವೆಂದು ನಂಬದೆಯೇ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಅವರು ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿಸಿದ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆಯ ಅಂತಿಮ ರೂಪವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಬ್ಬನೇ ನೋಡಬಹುದು, ಅನುಭವಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಕೇಳಬಹುದು. ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ, ರಂಗಾಯಣ ಮೈಸೂರಿನ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ನಿರೂಪಣೆಯು

ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಅದು ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ: ನಾಟಕ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೀಗಿದೆ - ಕೆಲವು ಜನ ಸೇರಿ, ಸರಿಯಾದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ; ಒಂದಿಷ್ಟು ಪರಿಕರ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ; ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಂಠಪಾಟ ಮಾಡಿ; ಸ್ವರಗಳ ಏರಿಳಿತ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಹಾವಭಾವಗಳೊಂದಿಗೆ, ... ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ರಂಜಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರದರ್ಶನ. ... ಉತ್ತಮ ನೀತಿ, ಸಂದೇಶಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಆಯ್ದು ಅಂತ. ..ಇವೆಲ್ಲಾ ತಪ್ಪೇನೂ ಅಲ್ಲ... ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಹೌದೇ...? ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದೂ ಇದೆ . ಏನೆಂದರೆ... ..ಈ ನಾಟಕ ಬಿಡಿ ...!! ಅದು ಅಷ್ಟೆ ....!! ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಂತ ಇಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಲಿಕೆ ಇಲ್ಲ, ಯಾರೂ ನಾಟಕ ಮಾಡಬಹುದು, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಭೆಯೇ ಬೇಡಾ, - ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಮೊದಲನೇ ದರ್ಜೆಯ ಕಲೆ ಅಲ್ಲ. ಇತ್ಯಾದಿ.... ಕೇವಲ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದ ಮಟ್ಟದ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ, ನಾಟಕ ಎಂದರೆ ಹೀಗೇ.. !! ಇಷ್ಟೆ ....!! ಎಂದನ್ನಿಸಿರಬಹುದೋ ಏನೋ! ..... ಆದರೆ .... ಅದು ಹಾಗೆ ಇರುವುದು ಹೌದೇ...? ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಒಂದು ಕಲೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ 'ಅದೊಂದು ಕಲೆ' ಅಂತ ಅಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಜಂಜಾಟಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ 'ರಿಲ್ಯಾಕ್ಸ್'ಪಡೆಯಲು ನಾಟಕ, ಸಂಗೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೇಕು....! ಅಂದರೆ ಕಲೆ ಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು .... ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ ಅದು ಒಂದು "ಪರ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆ" ಮಾತ್ರ ... ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರ ಯೋಚನೆ ಹೀಗೆ..... ಇದನ್ನು ಮೀರಿ ಮನಸ್ಸು ಯೋಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ..... ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ..... ಆಟ ಮತ್ತು ಕಲೆ ಎನ್ನುವುದು ಪರ್ಯೇತರ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಸಹಪಠ್ಯ ಅಂತ.

ಪರಾಮರ್ಶನಗಳು

1. ಕೆ.ಅಪೂರ್ವಾನಂದ ಅವರ starofmysore.com ಜಾಲತಾಣದ ವೆಬ್ ಪೇಜ್
2. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮೂಲ ಕೃತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ
3. ರಂಗಾಯಣ ವೆಬ್ ಪೇಜ್ <https://www.rangayana.org/>
4. ಭರತ್ಯೋಶಿ ಅವರಿಂದ ಡೆಕ್ಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನ
5. <https://www.deccanherald.com/india/karnataka/epic-stamp-stage-710428.html>